

Qur'oni karimdan:

"Sizlardan qaysi biringiz o'z dinidan qaytsa va shu kofirligicha o'lsa, bas, ana o'shalarning (qilgan savobli) amallari xabata (bekor) bo'lur, ular do'zax ahlidurlar va u yerda mangu qolurlar". Baqara surasi, 217-oyat.

Hadisi sharifdan:

"Jannatga kiradigan o'n nafar hayvondan biri bu ashobi kahfning vafodor iti dir". Al-jome al-Kabir

Saodat aya bomdod namozini o'kib, joynamoz poyida uzoq o'tirib qoldi. Bundan uch yil oldin olamdan o'tgan eri usta Turobga atab Qur'on tilovat qildi. O'ris shaharlarida daydib qolib ketgan o'g'li Bo'rixonga xudodan insof tiladi. Baxti ochilmay, guldek umri xazon bo'layotgan qizi Qumriga achinib, shu farishtagining yo'lini och, deb Allohga iltijo qildi.

Kampir har sahar ichki bir ezginlik bilan shu gaplarni takrorlardi. U qo'l cho'zib, joynamozning bir burchini qayirib o'rnidan turdi. Sentyabr oyoqlab, suvlar tiniqqan, ariq tublaridan bola-baqra tashlab yuborgan piyolami, choynak qopqog'imi, qoshiqmi shundoqqina ko'rinib turibdi. Qirg'oqlar zax tortib, ekin-tikin suv so'ramay qo'ygan palla.

Qo'shni hovlilardan maktabga ketayotgan bolalarning injiqliklari, xarxashalari, onalarning yalinib-yolborishlari eshitilib turibdi.

Kampir bu tovushlarga bir dam quloq tutib, boshini tebratib, kulib qo'ydi.

Saodat yoshligida juda chiroyli qiz bo'lgandi. Sochlari taqimini o'pard. Taraganda shamshod taroq ushlagan qo'llari sochining uchigacha yetmasdi.

Yarmini qismlab turib, buyog'ini tarardi. Opasi 6u sochlarni qirg'at qilib o'rganda, yana shunchasi ortib qolardi.

- E, soching qursin! - derdi opasi. - Qo'llarim tolib ketdi, sochingni o'rdirishga odam yollash kerak.

Ko'chada amirkon mahsikovushni g'irchillatib, sochlarini selkillatib yurganda qaragan ham qarardi, qaramagan ham. Yosh qizaloqlar orqasidan kelib, sochlarini ko'ziga surtib qochishardi.

Mana, yillar o'tib soch ham oqardi, siyraklashdi-yu, baribir o'sha uzunligicha qoldi. Uchiga biror narsa taqmasa, hurpayib, bo'yni, yelkalarini tutib ketadi. Shuning uchun ham u sochining uchiga o'g'ri tutar sandiqning kalitini osib ko'yadi. Sandiqni ochayotganda kalitni yechib olmaydi. Sochi uzun bo'lganidan tizzalasa kalit bemalol qulfga yetadi. Endi yangi uylarga sandiq urf bo'lmay qoldi.

Hamma uyni po'rim javonlar bosib ketdi.

Bundan tashqari, qulfi daranglatib ochadigan kalitlarni yasaydigan ustalar qolmagan.

Kampirning sochlari hamon yoshligidagidek. Faqat yarmidan ko'pi oqarib ketgan. Orqasiga tashlab qo'yadigan, uchi birlashtirilgan ikki o'rim sochining uchiga erining frontdan olib kelgan og'irgina medalini osib qo'ygan. Tayyor ilgagi ham bor, sochni pastga tortib turadi.

Hovlining yarmiga yaqin joyga tangadek oftob tushirmaydigan qari tut barglari sarg'aya boshlagan. Qurigan shoxiga bahorda ilinib qolgan varrakning qamish qovurg'alari skeletdek bo'lib turibdi. Faqat uzun latta dumi shamolda ilondek to'lg'onadi.

Shu tut tagida bir oppoq it supurgi ustida uxlab yotibdi. Kichkinagina, belida belbog'dek ikkita - biri qora, biri jigarrang chizig'i bor. Xuddi kimdir ataylab bo'yab qo'yganga o'xshab ko'rinadi. Tumshug'i bilan ikki ko'zi qop-qora. Bir ko'zining tepasida to'mtoq qoshi ham bor. U kampirning oyoq tovushidan bir ko'zini erinibgina ochdi-yu, chala yarim kerishib, yana uyquga ketdi.

- Ha-a, joningni huzurini bilmay o'l-a! Supurginiyam harom qilding.

- Qo'y, urishma, opasi, Qorako'z hali bola-da!

- Nima deyapsiz, oyijon! Bu it o'lgurga men nega opa bo'larkanman?! - dedi Qumrixon nolib.

- Agar Qorako'zni yana supurgi bilan ursang, unga kosov otsang, bilib qo'y, ukalaringnikiga ketib qolaman.

- Voy, oyijon-ey, it o'lsin, odamdan aziz bo'lmay! Shu itni deb bizni tashlab ketmoqchimisiz? Qo'ying-e!

- Shu bilan ovunib yuribman. Qayoqqa borsam, yonimda. Bir qadam nari ketmaydi. Menga ayt-chi, ukalaring, singillaring haftada bir xabar olsa oladi, olmasa yo'q. Kasalxonada yotganimda shu itgina ko'kragini qorga berib hovlida bir oy deraza tagida yotgan.

Senlar qo'ni-qo'shnining qistovi bilan bir-ikki xabar oldilaring, xolos.

- Oyijon, qo'ying endi... - dedi Qumri norozi bo'lib.

Itning bir qulog'ida, bo'ynida, oyoqlarida qon qotib qolgan edi.

- Ahmoq! - dedi kampir. - Qayoqlarda sanqib yurganding?! Yana marjabozlikka bordingmi? Majnun bo'lmay ketkur! Ahvolingni qara, xotin talashib rosa ta'ziringni yebsan-ku! E o'lmagin-a, shilinmagan joying qolmapti... Endi o'zingdan ko'r. Majnun,

yaralaringga dori surtaman. Illo, dod demaysan!

Qumrixon itning bo'ynidan bosib turdi, kampir yaralariga yod surta boshladi. It g'ingshiydi, ingillaydi. Qumrixonning qo'llarini tishlamochi bo'ladi.

- Ana, bo'ldi. Endi ovqatingni beramiz.

Bir oydan beri o'g'li surunkasiga kampirning tushiga kiradi. Na yotishida, na turishida halovat bor. O'g'lini o'ylagani o'ylagan.

Yoshi saksonga yaqinlashib, kuch-quvvatdan qola boshlagan, bolamni ko'rmay o'lib ketaman-mi, deb kuyib-yonadi.

O'g'li Bo'rixon oltmish yettinchi yili armiyaga ketgan. Harbiy xizmati tugadi hamki uyga qaytmadi. O'sha yoqlarda uylanib, bola-chaqali bo'lib, qolib ketdi. Ba'zi-ba'zida undan "Ya zdorov" degan ikki enlikkina xat kelardi. Yaqin o'n besh yildirki, adresni unutilib qo'yganmi, ishqilib, shu o'rischagina xat ham kelmay qo'ygan.

Kampir qo'ni-qo'shnilarinikiga ham chiqmaydi. Uyda o'tiraverib qon bo'lib ketadi. Ba'zan kiyimboshlarini apil-tapil tugib -

O'g'illari yo qizlaridan birinikiga otlanib qoladi.

Baribir borgan joyida ham halovat topmaydi. Qizi Kumrixonni o'ylab qaytib keladi. Qumrixonning baxti chopmadi. Ikki bor turmush qildi, farzand ko'rmadi, qaytib keldi. Biron joyda ishlab ovunay desa, hayhotdek hovliga, munkillab qolgan onasiga kim qaraydi. Aka-ukalari, singillari: "Opa, qo'y, ishlama, tirikchiliging bizning bo'ynimizda, onamga qara", deb qo'yishmadi.

Kampirning o'g'illari, biznikida turing, oyi, deb xudoning zorini qilishsa ham, otang chiqqan uyni tashlab ketolmayman, men ham shu uydan chiqazilaman, deb ko'nmadi.

Kampir juda dono xotin edi. Bolalarim haftada bir marta xabar olishsa, yetti kun uyim to'ladi, albatta, ular quruq kelishmaydi, shu bahona Kumrining ham kuni o'tadi, deya qadrdon uyidan jilmasdi. Onalar shunaqa - baxti chopmagan bolasi bilan birga bo'ladi.

O'tgan yili o'tli-shudli, har ish qo'lidan keladigan nevarasi Anvarjon, tog'amni topib kelaman, deb chiqib ketdi. Shu ketganча yigirma kun deganda daragini topib keldi.

Bu gapdan xabar topgan qo'shni xotinlar kampirni qutlagani kirdilar.

- Buvijon, tashvishlanmang, tog'amning ishlari "besh". Ro'zg'ori but, tirikchilikdan kami yo'q. Uchta 6olasi bor. O'zi o'zbekchani esidan chiqarib yuboribdi. Men bilan o'rischa gaplashdi. Bitta sog'in echkisi, to'rtta qanor qopdek cho'chqasi, o'ntacha cho'chqachalari bor ekan. Qish zabtiga olganda shu mollarini ham uyiga opkirib olisharkan. Bo'chka-bo'chka samogon-aroq yasab,

qishi bilan ichisharkan. Kishlokdagilar tog'amni "Bo'rixon" demay, "dyadya Borya" deb chaqirishar ekan.

Bu gaplarni eshitib, kampir yer yorilmadi-yu, kirib ketmadi. Bolasi tushmagur-ey, qo'shni xotinalarning oldida shu gaplarni aytib o'tiribdi-ya! Birovga so'zini bermaydigan errayim kampirning shoxi sindi, ostona hatlamay uyda muqim o'tirib qoldi.

Qachongacha chilla o'tiraman, deb kampir bugun qizirikiga o'tlanib qoldi. Kampirning niyatini sezgan Qorako'z ostonaga borib o'tirib oldi. Yaqin bir oydan beri hech qayoqqa bormagan Qorako'z o'zida yo'q shod edi. Boshini bir tomonga egib irg'ishlar, tezroq chiqmaysizmi, degandek, har xil ovoq chiqarib g'ingshirdi.

Kampir shoshilmasdi. Usmo ekilgan bir bo'yra yer oldida cho'nqayib, o'smalarning sersuv, bo'liq barglarini tagidan kertib uzardi. Oxiri kafti o'smaga to'lgach, rayhonning gul otmagan shoxlaridan sindirib olib, o'smaga qo'shib dastro'moliga o'radi. U qiz nevaralariga, kelinu qizlariga albatta o'sma olib borardi. Nihoyat, kampir tugunni qo'ltiqlab chiqdi. Korako'z o'tirgan joyidan bir sapchib ko'cha tomon otili. Kampir uning ketidan 6orarkan, xoy, muncha shoshasan, sekinroq, deb javrardi.

Korako'z uning gapiga tushungandek, ko'cha o'rtasida to'xtab orqasiga qaraydi. Kampir yetib kelguncha yayrab qulog'ini qashlaydi. Bir qulog'ini dikkaytirib, bittasini shalpaytirib erkalik qiladi. Orqa oyog'ida turib bir-ikki aylanadi. Kampir yetib kelishi bilan yana uynoqlab yugurib ketadi. Yo'lda uchragan mushuklarni tiraqaylatib quvib, nim qizil tilini osiltirgancha hansirab qaytib keladi. Daraxtlardagi musichalarga irg'ishlab akillaydi. Arikdan shapillatib suv ichadi. Ba'zan yo'l chetiga chiqib, paxsa devor tagini ho'l qilib kaytadi. Velosiped minib o'tgan bolalarga ergashib uzoqlarga ketib qoladi.

Kampir uning qiliqlariga andarmon bo'lib yo'l yurganini sezmaydi. Qorako'z donlab yurgan tovuqlarni qaqag'latib, to'rt tarafga to'zg'itib yuboradi. Yo'lda uchragan itlar bilan iskashib, quvlashmachoq o'ynaydi. Ko'cha betidagi uy ostonasida tinmay akillayotgan kalamushdek kuchukni tuprokka korishtirib bulg'aladi. Ariq bo'yidan qo'porib tashlangan tungak soyasida yotgan bo'ribosar itga xam zo'rlik qilmoqchi bo'lgandi, ta'zirini yedi. Bo'ribosar uning gardanidan tishlab, uloqtirib tashladi. Yo'l o'rtasiga borib tushdi, tuproqqa qorishdi.

Kampir boshini sarak-sarak kildi.

- Hoy, jinni, senga kim qo'yibdi otang tengi it bilan olishishni!

Korako'z unga karay olmadi. Yo'lning 6u yog'iga ma'yus alpozda, yugurmay, ohista ketdi. Baribir Qorako'z itda, itligini qiladi. Bir qora itning dumini hidlab, ochiq turgan eshikdan kirib ketdi. Bir ozdan keyin uning vangillagani eshitildi. Eshikdan chiqayotganda ichkaridan otilgan eski tufla qoq beliga tushdi.

Katta yo'lga chiqishdi. Bu yo'lning o'ng yog'i Chirchiqqa, chap yog'i Toshkentga olib boradi. Oldinlab ketgan Qorako'z, qayoqqa yuraylik, degandek, kampirga qaradi.

- Abdumalik akangnikiga boramizmi, Dilbar opangnikigami? Dilbar opang domda turadi. Itdan hazar qiladi. Seni uyiga kiritmaydi. Endi nima qilamiz? Mayli, shunikiga boraylik. Yotib qolmaymiz. Chiqqunimcha hovlida bolalar bilan o'ynab turasan. Qorako'z bu gaplarga tushunadi. Har gal ko'cha boshiga kelganda albatta kampir shu gaplarni takrorlaydi.

Olisdan baland imoratlarning qorasi ko'rindi. Qorako'zning sabri chidamadi. Ildamlab ketdi. Kampir unga yetolmay xalloslab koldi. Qorako'z yugurib emas, g'ildirab ketayotganga o'xshaydi. Bir zumda ko'rshmay ketdi.

Uchinchi qavatning boloxonasida o'ynayotgan bolalar Korako'zni ko'rib, buvim kelyapti, deb qiyqirishdi. Tapir-tupur qilib zinaning ikki poyasini bitta qilib, pastga yugurib tushishdi. Bittasi Korako'zga konfet, bittasi sergo'sht suyak berdi. Birpasda xovli bolalarga to'lib ketdi. Qorako'zning boshini, orqasini silashdi. U erkalanib turib berdi. Boloxonada Dilbarxon ko'rindi. Onangiz kelyapti, degan xushxabar olib kelgan Qorako'zga mehr bilan bokdi. Unga qand tashladi.

Nihoyat, hansirab kampir yetib keldi. Bolalarga qurt, yong'oq, turshak ulashdi. Korako'z ham umidvor bo'lib qo'lga qaradi.

- Senga yo'q, bevafo! Meni yo'lga tashlab ketgansan. Orqangdan halloslab yugurib, tilim og'zimga sig'may qoldi.

Qorako'z gunohkorona bosh egib turdi. Kampir konfet tashladi. Qorako'z ilib oldiyu quvonchdan hovlini shamoldek aylanib chikdi. Kampir kizi bilan kechgacha ezilib gaplashdi. O'g'lini eslab ko'z yosh xam qilib oldi. Kumrining betoleligidan, men bir balo bo'lib ketsam, u sho'rlik nima bo'ladi, deb afsus-nadomatlar qildi. Gap orasida Qorako'z esiga tushib, ovqat-povqat berdingmi, deb so'rab qo'yardi. Kampir asr namozini o'qib, ketishga shoshildi.

- Endi ketay, shom namozini uyingnamda o'qirman.

- Ovqat qilyapman, oyijon, yeb keting. Bir kechagina yotib ketsangiz nima bo'ladi. Uyingizni bo'ri yeb ketarmidi!

Kampir tugunni qo'ltiqlab pastga tushdi. Hovlida bolalar bilan yayrayotgan Qorako'zning ketgisi kelmaydi. Bolalar tuflab uloqtirgan kaltakni o'tlar orasidan topib keladi.

Kampir yo'lga tushdi. Qorako'z erkalanib, irg'ishlab goh undan o'zib, goh orqada qolib qulog'ini qashlaydi.

Uyda Saodat ayaning yillab qalbida qalashib yotgan g'uborlarini tarqatadigan, ko'ksidan tog'dek bosib yotgan armonlarni ushatadigan olamshumul bir yangilik kutib turardi.

U uyiga yaqinlashganda eshigi oldida u yoqdan-bu yoqqa shoshib yurayotgan odamlarni ko'rib, yuragi xapqirib ketdi. Kadamini tezlatdi. Eshik oldida turganlar unga, qulluq bo'lsin, sevinib qoldingizmi, qariganingizda dilingizga yorug'lik tushgani muborak bo'lsin, deyishardi.

Kampir xajga ketayotganlarga pensiyadan yiqqan pullarini "Hoji badal" uchun berib yuborgan edi. Haj kabul bo'ldi, degan xushxabar kelgan bo'lsa kerak, o'zingga shukr, Allohim, deb ostona hatladi.

Shoxiga katta lampochka osilgan tut tagidagi supada yoshi oltmishlardan oshgan bir notanish edam o'tirardi. Uning ko'zlari... bundan o'ttiz ikki yil oldingi Bo'rixonning ko'zlari edi. Kampir, voy bolam, deb unga talpindi. Supaga yugurib bordimi, uchib bordimi, bilmaydi. Bag'rida o'g'lini ko'rди. Undan aroq va sham yoqilgan uying hidi kelardi. Kampir buni sezmasdi. G'oyibining hozir bo'lganidan mast-alast edi. Karaxt edi, baxtiyor edi. O'g'lining boshlariga, yelkalariga ko'z yoshlari to'kilardi. O'g'li uning bag'ridan chiqishga urinar, ammo kampirning qoq suyak, chayir qo'llari uni bo'shatmasdi.

- Nu zachem, zachem plachesh, mama, vot i priexal, xvativ, xvativ, - derdi o'g'li.

Ona bu gaplarni eshitmasdi. Eshitganda ham bari-bir tushunmasdi.

Kampir hushini yig'ib, bolasini bag'ridan bo'shatdi. Serrayib turgan Kumriga:

- Nega baqrayib turibsan, Rahmon qassobni chaqir, bolamning oyog'i tagiga og'ildagi qo'yni so'ysin! Qo'shnisnikida telefon bor, aka-ukalaringga, singillaringga, akam keldi, deb xabar qil! - dedi.

Qorako'z kampirning oyog'i tagiga o'tirib olgan. Bu notanish odamga g'ashlik qilib tinmay irillardi.

- Qayoqlarda yurganding? - dedi kampir o'g'liga. O'g'li onasi nima deyayotganini tushunmay yelka qisdi. Tushunmadingmi? Sen boshqa odam bo'lib ketibsan.

Kampir uning yuzlariga qarab ezilib ketdi. Qarib, adoyi tamom bo'пти. Basharasiga ham o'sha tomonlarning nuqsi urib, o'zbekligi qolmabdi. Ellik bir yoshda yetmish yashar chol bo'lib qo'ya qopti.

Rahmon qassob allaqayoqqa ketib qolgan ekan, topib kelishdi. Ko'cha tomonda qo'sh mashinaning gurillagani, o'g'il-qizlarining ovozlari eshitildi.

Abdumalik qo'y yetaklab kirdi. Qizlari, kuyovlari karton qutilarda, xaltalarda meva-cheva, olma-uzum ko'tarib kirishdi. Bir zumda hovli gavjum bo'lib qoldi.

Bo'rixon ukalarini ham, singillarini ham tanimadi. Ular ham buni tanishmadi.

Bo'rixon begona uyga kirib qolgan odamdek qovushmay turardi. U ukalariga, singillariga nima deyishni bilmasdi. To'g'ri, nima deyishni bilardi. Ammo til bilmasa nima qilsin? o'ylab-o'ylab, "Salyam!" dedi. Jigarlari kulishni ham, yig'lashni ham bilmay hayron turib qolishdi.

Qassob og'ildan kattakon, boquvdagi qo'yni sudrab chiqdi. Bo'rixonning oyog'i tagiga yotqizib, ukam, qani bir fotiha bering, dedi. E, darvoqe, o'zbekcha bilmasligingizni esimdan chiqaribman, qani, omin denglar, kampir enamizning umrlari uzun bo'lsin, g'oyiblar hozir bo'lgani rost chiqsin, omin!

Qassob shunday deb qo'yning bo'g'ziga pichoq tortdi.

- Nu zachem, zachem? - dedi Bo'rixon. - ved barana jalko, vse ravno ya stolko myaso ne yem! U nas baranina ne yedyat.

To yarim kechagacha kampirning hovlisi to'yxonaga aylanib ketdi. Tarqash paytida Abdumalik akasini mehmonga taklif qildi.

Hovli jimib qoldi. Qumri ona-bolaga supaga joy solib berdi. Kampir bolasiga tikilib mijja qokmadi. Bo'rixon to'ygunicha ichgan edi. Og'zidan gup-gup aroq hidi kelib turibdi. Kampir ro'molining uchi bilan burnini berkitganicha o'tiribdi. Rostdan ham shu odam mening bolammi, deb o'ylardi kampir. Qarib ketibdi, sochlari to'kilib, boshining yarmi yalang'ochlanib qopti. Ko'p ichadigan odamlardagina bo'ladigan zaxil bir befayzlik zohir edi uning yuzlarida. Ko'zlarining tagi salqigan, tishlari tamakidan jigarrang tusga kirgan. U otasi o'tgan uyda, tuqqan onasiga, jigarlariga begona bo'lib beparvo yotibdi.

Saodat kampir uni chaqaloqligida xuddi shu supada beshikka belab tebratardi. Uch yoshga kirguncha shu supada bag'rida olib yotgan edi. Bo'rixon do'mboqqina bola bo'lgandi. Uni yomon ko'zdan asrasin, deb kiyimlariga tumoru ko'zmunchoqlar taqib qo'yardi. Sultonimga atab unga kokil qo'ygandi. Olti yoshga to'lganda uni er-xotin Turkistonga olib borib hazrat Yassaviy maqbarasining shayxiga ataganlarini berib, kokilini kesdirishgan, qo'y so'yib xudoyi qilishgan edi.

Bo'rixon u yonboshidan bu yonboshiga ag'darildi. Shunda... shunda uning ustidagi oq choyshab sirg'alib yelkalarini, ko'ksi ochilib qoldi. Kampir badanidan chayon o'rmlagandek seskandi. O'zini orqaga tashladi.

Bo'rixonning bo'ynidagi zanjir uchida but yaltiradi. Kampirning ko'zlarini tindi. Bir dam uni shuur tark qildi. Telbadek sapchib o'rnidan turdiyu ayvon tomonga chekindi...

Bo'rixon armiya xizmatini o'tagandan keyin ham uyga qaytmadi. O'rmon ichkarisidagi qishloq butxonasi qo'ng'iroqchisining erdan qolgan qiziga oshiq beqaror bo'lib qoldi. Qallig'ining otasi, boshqa dindagi odamga qizimni bermayman, deb turib oldi. Qiz Bo'rixonni xristian diniga kirishga undadi. Ishq-muhabbatdan ko'zini parda bosgan Bo'rixon hech ikkilanmay rozi bo'ldi. Uni cherkovda cho'qintirishdi. Keyin cherkov oqsoqoli kelin bilan kuyovga toj kiydirib, nikoh o'qidi.

Ana shundan keyin Bo'rixon xotini, qaynonasi bilan har kuni cherkovga borib cho'qinadigan bo'ldi. Qaynotasi o'lgandan so'ng uning o'rniga cherkov qo'ng'iroqchisi qilib qo'yishdi. Nimaiki ish bo'lsa, barini u bajaradigan bo'ldi. Piligi so'xta bo'lgan shamlarning uchini qaychilaydi, yonib tamom bo'lganlarini almashtiradi.

1970 yilning kech kuzida bir musulmon bolasi dindan chiqdi...

Oh, otagingasi tirik bo'lganda shu supa ustida bolta bilan chopib tashlardi-ya! Kampir ayvon tomon tisarilib borar ekan, ana shunday o'ylardi. U ayvonga yetolmay hushidan ketib yiqildi. Qorako'z uning atrofida ulib aylanardi. Qumri yotgan uyning eshigini timdalab, uni uyg'otmoqchi bo'ldi. Qumri uyqusini buzgan itni qarg'ay-qarg'ay hovliga chikdi. Qorako'z uning etagidan tortib, kampir yotgan joyga sudradi. Qumri onasining behush yotganini ko'rib qo'rqib ketdi. Qarib, mushtdekkina bo'lib qolgan onasini dast ko'tarib ayvonga olib chikdi. Boshi ostiga yostiq qo'yib, suv ichirdi. Yelkalarini uqaladi. Kampir ko'zini ochdi. Hali tong yorishmay turib, Abdumalik mashinada kelib akasini olib ketdi. Unga Toshkentning mustaqillikdan keyingi manzarasini ko'rsatmoqchi, Chorsu bozoridan uning bolalariga sovg'a-salomlar olib bermoqchi edi.

Bo'rixon uchun o'zbekistonda mustaqillik bo'ldimi, bo'lmadimi baribir edi. U o'zga yurtning fuqarosi, o'zga e'tiqodning sig'indisi edi. Tug'ilgan yurtga muhabbat tuyg'usi uni tark qilganiga ko'p yillar bo'lgan. Ona tili qadim-qadim zamonlardayok unutilib ketgan Shumer tili qatori tumanlar orasida kolib ketgandi.

Ertalab kampir xech narsa bo'lmagandek o'rnidan turdi. Qumri qarasa, onasining kolgan kora sochlari xam bir kechada oqarib, ajinlari ko'payib ketibdi.

Qumri onasining nega bunaqa bo'layotganini bilib turardi. Boya akasi tong yorishmay xovli etagidagi yong'oq tagida devorga karab cho'qinayotganini ko'rib hayronu lol qolgandi. Ayollar umuman titimsak xalq bo'ladi. Akasi Abdumalik bilan hovlidan chiqib ketgach, ichkari uyda turgan chemojanini titkiladi. Shunda sariq baxmalga o'ralgan bir narsaga ko'zi tushdi. Ushlab ko'rdi. Qutichaga solingan narsa to'pponcha emsikan, deb baxmal tugunni yechib qaradi. O' xristianlarning muqaddas kitobi Ynjil edi. Uni ushlagan qo'llari kuyayotgandek shoshib yana baxmalga o'rab qo'ydi.

Kampir bomdod namozini o'qiyotib, har sajdaga bosh qo'ygandagina joynamozga ko'z yoshlari tomardi. U joynamoz burchagini qayirib, eriga atab Qur'on tilovat qildi. Baxti chopmagan Qumriga bag'ishlab shu farishtaginaning yo'lini och, deb Allohga iltijolar qildi. G'oyibdan hozir bo'lgan o'g'lining nomini tilga xam olmadi.

Saodat aya shu bolasiga to'lg'oq tutayotganda oftob charaqlab turardi-yu, yomg'ir sharros quyayotgan edi. Derazadan hovliga qarab turgan doya xotin: "Bo'ri bolalayapti", degandi. Shuning uchun ham o'g'luga u Bo'rixon dsb ism qo'ygandi. Oradan ellik bir yil o'tib, 6u bolani men emas, bo'ri tukqan ekan, degan xayolga bordi.

- Oyi, kiyinasizmi? Abdumalikning mashinasi hozir kelib qoladi. O'g'lingiz tayinlab ketgan.

- O'zing boraver, men shu yerda qolaman, - dedi kampir.

- Axir, akam, kechqurun poezdga chikadi. Xayrlashmaysizmi?

- O'zi kelgan, o'zi ketaveradi. Mashina kelsa, chemojanini tashlab qo'y. Bu uyga endi qaytib kelmasin, - dedi kampir kat'iy qilib.

- Oyijon-ey, juda qahringiz qattiqda! Bugun ketadi, qaytib ko'ramizmi-yo'qmi, bolam-bo'tam, deb kuzatib qo'ya qolsangiz nima qiladi-ya! - dedi zorlanib Qumri.

- Bu bolani men emas, bo'ri tuqqan... Bir marta dadam qani, deb so'ramadi-ya! Qandoq ota edi-ya rahmatli.

Ko'chadan mashina ovozi keldi. Qorako'z o'qdek otilib chiqib ketdi. Bir ozdan keyin kampirning nevarasi Abdunabining atrofida

gir aylanib kirib keldi.

- Iya, xali ham kiyinmay o'tiribsizmi? Uyimiz qarindosh-urug'larga to'lib ketdi. Dadamning o'rtoqlari xam kelishgan. Qani, bo'la qolinglar!

- Men bormayman, - dedi kampir. - Qumri boradi. Chemodan o'lgurni ola ketinglar.

- Iya, qiziq bo'ldi-ku! Amakim bugun ketadilar-ku!

Kampir indamay uyga kirib ketdi, keyin derazadan boshini chiqarib:

- Sen boraver, bolam. Men bilan o'tirib qon bo'lib ketding. Jigarlaring bilan birpas yozilib kelasan, вЂ” dedi Qumriga.

Mashina ketdi. Kampir hayhotdek hovlida bir o'zi qoldi. Uning ko'ksiga allaqaydan kelib tushgan bir parcha muz kechadan beri erimay, vujud-vujudini qaqshatardi.

U uyga kirib tugun ko'tarib chiqdi. Undan Bo'rixonning go'dakligida, bolaligida kiygan kiyimlarini olib qaradi.

Ilgari kampir ba'zi-ba'zida 6u kiyimlarni hidlab yig'lardi. Endi ko'ksidagi muz uni yig'lashga qo'ymadi. U hovli o'rtasiga xazon to'plab gugurt chaqdi. Gurillab yonayotgan gulxanga Bo'rixonning kiyimlarini birma-bir tashlay boshladi. Gulxanda Bo'rixonning bolaligi yonardi. Qorako'z gulxan atrofida aylanar, goh alanga taftiga chidolmay nari ketardi. Bir bo'xcha kiyim zum o'tmay yonib kulga aylandi. Shamol kuyindilarni hovlining to'rt tarafiga uchirib ketdi.

Qumrining ko'ngli bir nimani sezdimi, ko'cha boshiga yetmay mashinadan tushib qoldi. Uyga kelganda, onasi kaftini iyagiga tirab, qimirlamay o'tiribdi. Qorako'z uning xayollariga sherik bo'lgandek, u ham old oyoqlariga dahanini qo'ygancha ko'zlarini yumib, qimirlamay yotibdi. Qumri u yoq-bu yoqqa qaradi. Hovlidan kuygan latta xidi kelyapti. Qo'shnilardan birortasi eski-tuskilarni yondiryapti shekilli, deb o'yladi. Hovlining supradek joyi qorayib qolganini ko'rib hayron bo'ldi. Yaqin bo-rib qarasa, qoraygan yerda bolalar ko'ylagiga qadaladigan o'n-o'n beshta qovjiragan tugma sochilib yotibdi. Qumri nima bo'lganini bildi. Ichidan zil ketdi.

- Oyi, - dedi u, - nima ovqat qilib beray? Ertalab ham hech narsa tatimadingiz. Bunaqada toliqib qolasiz-ku.

Kampir boshini sarak-sarak qildi.

- Ishtaham yo'q, bolam. Ichim to'la muz. Tanamga asta tarqalyapti.

Qumri ko'rkib ketdi.

- Ko'p kuyinmang endi, bo'lar ish bo'ldi. Xudoning irodasi bu.

- E, qizim-a, bola tug'magansan-da, bilmaysan!

Kampir qiziga hech qachon "tug'magansan" deb aytmagan. Aytsa, ta'na qilayotgandek bo'lardi. Qizining shundoq ham dardi ichida. Bu gapni begona aytsa chidash mumkindir. Ammo o'z onang aytsa, yuragingni kimga ochasan? Qumri onasining gapini malol olmadi.

- Farzand dog'i yomon bo'ladi, bolam.

- Axir akam tirik-ku, shukur qilmaysizmi? Kampir uning gapini cho'rt kesdi:

- U yo'q endi!

Kampir so'zini oxiriga yetkaza olmay yonboshiga behush yiqildi. Qorako'z bezovtalanib sapchib turib ketdi. Kumri onasini ko'tarib, ko'rpacha ustiga yotqizdi.

Eshik taqilladi. Qorako'z darvoza tomon yugurdi. Qumri onasi bilan ovora edi. Hovliga mahalla machitining imom-xatibi bilan mutavallisi kirdi. Kampirning ahvolini ko'rib, bir-biriga qarab olishdi.

- Qizim, - dedi mutavalli, - bemavrid kelib qopmiz. Onaxondan suyunchi olmoqchi edik.

Ular ayvon oldiga kelishdi. So'nggi nafasini olayotgan kampirga:

- Onajon, kecha muborak haj safaridan qaytdik.

Sizning hajingiz qabul bo'ldi, - deyishdi.

Imom-xatib Saodat ayaning "Hoji badal" bo'lgani to'g'risidagi hujjatni uzatdi. Kampir qo'lini ko'tara olmadi. Ko'zini arang ochib, o'zingga shukur, Allohim, deya oldi, xolos. U qiziga bir nima demoqchi bo'lgan edi, tili kalimaga kelmadi.

Kumri uning nima demoqchiligini bildi. Yugurib uyga kirdiyu ikkita ohorli to'n ko'tarib chikdi.

- Oyim shu kunga atab saqlab yurgan edilar.

U shunday deb ikkovining yelkasiga to'n tashladi.

Kampir ikki kun shu alpozda yotib, sal o'ziga kelgandek bo'ldi. Tilga kirdi.

Aslini olganda, uning umri tugagan edi. Bu xushxabar uning tugab borayotgan umriga umr ulagan edi. Bu hol shamning o'chish oldidan bir lop etishiga o'xshardi.

- Ukalaringni, singillaringni chaqir! Vasiyat qilib

qo'yay. Sen qo'rqma, qizim. O'lim haq. Bu jon degani Allohning tandagi omonati. Undan qochib qutulib bo'lmaydi. Puf etadi-yu, chiqadi-ketadi.

Kampirning bolalari yetib kelishdi. Qumri onasining orqasiga yostiq qo'yib berdi. Qator o'tirgan bolalariga, nevaralariga qarar ekan, kampir mamnunlik bilan:

- Xudoga shukur, tobutim oldida boradigan hassakashlarim ko'p ekan, - dedi. - Eshitinglar, bolalarim. Abdumalik, endi bularga sen ota o'rnida otalik kilasan. Qumri, qizim, endi sen mening o'rnimga qolasan. Abdunabini shu hovlida uylantiringlar. Yilimni kutib o'tirmay to'y qilaveringlar. Shundoq qilsalaring, arvohim shod bo'ladi. Abdunabi kelin bilan Qumrining oldida qolsin. Shu uy uniki. Onam go'rida tinch yotsin, desanglar Qumrini aslo yolg'izlatib qo'ymanglar.

Kampirning lablari quruqshadi. Qumri piyoladagi suvga paxta botirib og'ziga tomizdi.

- Shoshib turibman, bolalarim. Meni otalaring oldiga olib ketishga kelishyapti. Endi buyog'ini eshitinglar. Hamma tadorigimni ko'rib qo'yanman. Yilim o'tguncha bo'ladigan marosimlarga yetarli pulni Qumriga berib qo'yanman. Qizim, qulog'imdagi ziragimni, mahsi-kovushimni g'assolga bergin. - U endigi aytmoqchi bo'lgan gapidan iymandi shekilli, jilmaydi. - Azaga kelgan xotinlar oldida xunugim chiqib yotmayin, qoshimga o'sma...

Kampir shu jilmaygancha ichidagi muz erimay osongina jon berdi.

Hovliga tumonat yig'ildi. Unga "Hoji ona" deb janoza o'qishdi. Tobutni ko'tarishayotganda Qorako'zni qabristonga bormasin, yomon bo'ladi, deb qo'shnining hujrasiga qamab ketishdi.

Kampirning qirqi o'tgandan keyingina hovlidan odam oyog'i tovsildi. Egasi ketib fayzi yo'qolgan hovlida Qumri va Qorako'z mung'ayib qolishdi.

Bir kun Qorako'zning mijjalarida yosh ko'rib Qum-rining yuraklari ezilib ketdi. Qorako'zga qo'shilib u ham yig'ladi. Asta qo'l

This is not registered version of TotalDocConverter

yubordi, uning qisqandani shirdi. O'ldi, bu bir jinnat ham yomon ko'rardi. Necha marta kosov bilan urgan. Oyog'i ostida o'ralashganda tepib yuborgan. Qorako'z ham uni unchalik suymasdi.

Ana endi ikki munglig' bir-biriga qarab yum-yum yosh to'kishyapti.

Korako'z endi kechalari daydib ketmay qo'ydi. Har kuni xali tong yorishmay turib (kampir bomdodga turganda) uyg'onib ketardi. Kampirshshg bolalaridan nkkitasi Toshkentda, bittasi Chirchiqda, ikkitasi Kibrayda yashaydi. U tong otgandan to kun botguncha xammasining uyiga borardi. Kampirni topolmay, xorib-charchab qaytib keladi.

Bugun xam tong sahardan Korako'z chikib ketdi. Pildiragancha Chirchiq tomonga yo'l oldi. Kimyogarlal shaharchasida kampirning kenja qizi turadi. O'g'li magnitofon jinnisi. Hammaning ovozi tasmasiga yozib yuradi. Shu yil bahorda buvisining ovozi xam bildirmay yozibdi. O'shanda kampir supada o'tirib, allaqayoqlarda daydib kelgan Qorako'zga tanbeh berayotgan edi. Korako'z Kimyogarlal shaharchasining eng chekkadagi "dom"ga yetib kelganda kampirning nevarasi shisha bankada sut olib kelayotgan edi. Qorako'z unga dumini likillatib yaltoqlandi. Unga ergashib uchinchi qavatga chiqdi. Uyga kirmay qaytib tushdi. Bir ozdan keyin kampirning ovozi eshitila boshladi. Qorako'zning kulog'i ding bo'ldi. Yaqin ikki oydan beri yo'qotgan qadrdon kishisining ovozi eshitib yig'layotgandek g'ingshidi. Qorako'z uchinchi qavatga otilib chikdi. Eshikni timdalab vovulladi. Yana qaytib tushdi. Boloxonaga qarab vovullayverdi, vovullayverdi...

Magnitofondan kampirning ovozi kelardi.

"Qorako'zgina, qayoqlarda sanqib yuribsan? Hech uyda o'tirasanmi-yo'qmi? Qorning xam ochgandir? Tentakkina. Gapimga quloq sol, nega beozor musichani quvasan?.."

Qorako'z akillar, yerni timdalab orqasiga tuproq otardi. Shu hovlida kecha to'y bo'lgandi. Shirakayf yigitlar mikrofonni baland qo'yib, hech kimni uxlatmagan edi. Uyquga to'ymagan odamlarga tong mahali akillayotgan itning bu qilig'i malol kelardi.

Quturgan bu it qayoqdan paydo bo'ldi, uni yo'qotish kerak, deb o'ylashardi.

Qorako'z odamlarni jonidan bezor qilib, tinmay vovullar, u yokdan-bu yoqqa yugurib, akillagani akillagan edi.

- Daydi itlarni tutadiganlarni chaqirish kerak, - dedi birinchi qavat boloxonasiga choyshab yopinib chiqqan kasalmand bir kishi.

- Quturgan bu, bolalarni tishlab olmasin-da! Uni otib tashlash kerak! Hoy, kimning miltig'i bor? - deb asabiy qichqirdi uchinchi qavatdan bittasi.

Kampirning ovozi hamon eshilib turibdi. Qorako'z akillashini qo'ymaydi.

Shu payt to'rtinchi qavatdan kimdir varanglatib o'q uzdi. Qorako'z vangillab yonboshiga ag'darildi. Orqa oyog'ini bir-ikki silkitib jimib qoldi.

Magnitofon tasmasi hamon aylanardi.

"... Qorako'z o'lmagur, Majnungina, yana qayoqqa ketyapsan? Ma'shuqalaring oldigami? Kelinni qachon ko'rsatasan? Laylingni bir olib kel, ko'ray..."

Qorako'z kampirning ovozi kelayotgan boloxona tomonga yuzini burgancha jonsiz yotardi.